

سیر فرهنگ و هنر اسلامی در اروپا

فتح اندلس تا دروازه‌های فرانسه

تصمیم بزرگ موسی بن نصیر

بخش نهم - **قائده ریاحی**

دو فرمانده طارق بن زیاد و موسی بن نصیر بعد از اختلاف‌نظری که در ابتدا پیدا کردند، دوباره آشتی کردند و متحد شدند و دوباره با لشکری قوی‌تر به سوی شمال‌شرقی شبه‌جزیره حمله کردند. و پس از عبور از استان آرگون و فتح سرقسطه و طرکونه (شهری بین طرطوشه و برشلونه و بارسلون، نقشه تعقیب باقیمانده‌های گوت و در هم شکستن نیروهای متفرق‌شده آنان را کشیدند و شهرهای نامبرده و سایر شهرهای شمال را تصرف کردند. چون طارق بن زیاد به سوسی غرب و موسی به سوی شمال و کوه‌های پیرنه (چون فقط از چهار دره می‌توانستند از سلسله کوه‌های پیرنه عبور کنند) که در کتب تاریخ اسلام از آن به نام جبال‌البرت که در اسپانیا به معنی در و یا دروازه است رفتند تا قلعه‌های گوت‌ها را تسخیر کنند و به گفته تاریخ‌نویسان تمام اسپانیا تا پیرنه به دست مسلمانان افتاد.

چند سال بعد از این برتغال فتح شد و یک استان علی‌حده‌ای به نام الغرب تشکیل یافت.

موسی بن نصیر پس از هجوم به گالیسیا با سبتمانی‌ها در جنوب فرانسه شهرهای کارکاسون و شهر ناربون را که در این تاریخ تابع حکومت فرنگ بود را تصرف کرد و سپس به

طرف غرب لشکرکشی کرد و پس از تصرف و فتح دامنه و کناره‌های رود رون یکی از مهم‌ترین رودخانه اندلس خود را به لیون رساند، و حاکمان فرنگ را به وحشت و نگرانی انداخت، و آنان با تمام اختلافاتی که داشتند اما شروع به جمع‌آوری نیرو و مقابله با لشکر عرب کردند. موسی در این‌جا طارق را برای مطیع ساختن اهالی و جلوگیری از حمله احتمالی در گالیسیا قرار داد و خود وارد خاک فرنگ (فرانسه) شد.

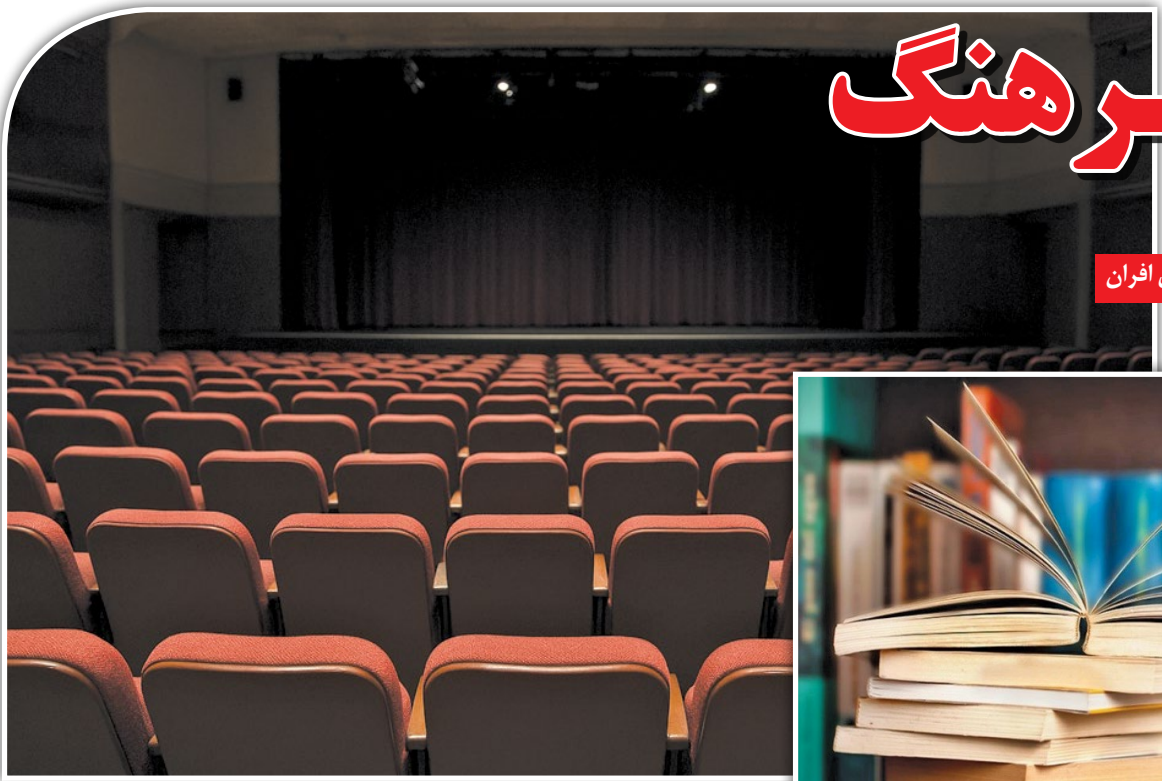
ظاهراً اولین دیدار و برخورد نظامی میان عرب و فرنگ‌ها در نزدیکی اربونه یا شمال پرنسیسون اتفاق افتاده است. موسی بن نصیر در این‌جا با شجاعت و دوربینی فوق‌العاده خود تصمیم گرفت به حمله و هجوم خود در سرزمین فرنگ و روم ادامه داد پس از عبور از قسطنطنیه خود را به شام مرکز خلافت برساند به گفته ابن‌خلدون، موسی بن نصیر خود را آماده انجام یک نقشه بزرگی برای فتح ممالک و سرزمین‌های مسیحی‌ها و ربط غرب به شرق کرده بود. او ظاهراً با نیروی دریایی که از پیش آماده کرده بود و ارتش مجهزی که در اختیار داشت، می‌خواست پس از عبور از مملکت فرنگ‌ها (فرانسه) و مملکت لومبارد (شمال) (ایتالیا) خود را به روم مرکز مسیحیت برساند و سپس با عبور از دامنه دانوپ وارد سرزمین روم شرقی شود و با فتح قسطنطنیه و آسیای صغری خود را به شام برساند.

و تمام این خطه روی زمین را از پرتو اسلام روشنی بخشد و به این ترتیب سرزمین غرب را همان‌گونه که از جنوب پرتوانه به مرکز خلافت مرتبط کرده بود، از شمال نیز وصل کند و تمام این سرزمین‌ها را از نور اسلام روشن کند.

اوضاع و احوال اروپا که در این تاریخ از اختلاف و ضعف و نبود رهبری قاطع رنج می‌برد و نیروی پرتوان مسلمانان و انتشار سریع اسلام در غرب موفقیت چنین برنامه‌ای را تضمین می‌کرد، و گمان قوی آن است که اگر موسی از مقام خلافت آن زمان دستور گرفته بود و خلیفه او را به دمشق احضار نمی‌کرد، او موفق می‌شد و تمام اروپا را فتح می‌کرد اما متأسفانه ولید بن عبدالملک خلیفه آن زمان که با موسی هم مشکل داشت، موسی بن نصیر را از اقدام به چنین کاری منع کرد و دستور داد که خود را هرچه زودتر به مرکز خلافت شام برساند و تمام نقشه‌هایی که موسی داشت را نابود کرد. موسی بن نصیر قبل از بازگشت به شام و در سر راه خود تصمیم گرفت باقیمانده گوت‌هایی را که به قلعه‌هایی در کوهستان جلیقیه (باسک) پناه برده بودند از میان بردارد. و مراکز گوت‌ها را تصرف کرد و دیگر مقاومتی جز تعداد کمی از فراریان گوت که به دور مردی به نام پلیو جمع شده بودند، باقی نماند. موسی برای محاصره و از میان برداشتن پلیو و نیروی او خود را آماده می‌کرد که او را هم تسلیم کند اما نامه دوم خلیفه به او رسید که هرچه زودتر و به همراه طارق خود را به شام برساند و این کار به پلیو فرصت داد برای خود در جبال، قلاع مستحکمانی ترتیب داده و حکومتی را پایه‌گذاری کند که در دوره‌های بعدی قوت گرفته، ولایات جنوبی مسلمانان را نابود کند.

بعضی از مورخین علت این کار ولید را این دانسته‌اند که: ولید از اختلاف موسی و طارق اطلاع یافته بود و نگران شد که این اختلاف در سرزمین‌های تازه مسلمان نتیجه ناملطوبی برای مسلمانان داشته باشد و احتمالاً مرضی ولید بن عبدالملک و عشق به‌دست آوردن وحدت آنان را از میان برد. غنایم اندلس عامل دیگری در اتخاذ فوری این تصمیم بوده است.

مجوزهای لازم، کشور را درگیر یک حاشیه جنجالی عجیب کرد تا این ابهام به‌وجود آید که برخی از مقامات دولتی بیشتر به دنبال جنجال آفرینی برای مقاصد خود هستند تا خدمت به فرهنگ و هنر کشور. در حالی که این دولت با ادعای رونق در فرهنگ و هنر به روی کار آمده بود.

صنعت هنر و فرهنگ در دولت چهاردهم با چالش‌های پیچیده‌ای روبه‌رو است. کاهش فروش در تئاتر، بحران کاغذ در صنعت نشر، مشکلات ساختاری در صنایع دستی، کاهش فروش سینماها و یک سیاست فرهنگی که دچار ابهامات است، همگی نیازمند توجه جدی و اقدامات کارآمد از سوی دولت و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی است. برای عبور از این شرایط، تدوین برنامه‌هایی دقیق، حمایت واقعی از هنرمندان و ایجاد ثبات در اقتصاد فرهنگ امری ضروری به نظر می‌رسد.

بودن این اقدام و عدم توجه به مشکلات اصلی خبرنگاران مانند مسائل معیشتی و حرفه‌ای انتقاد کردند. این اقدامات با انتقادات گسترده‌ای از سوی اصحاب رسانه مواجه شد و برخی آن را نشانه‌ای از کم‌توجهی به این قشر زحمتکش دانستند.

رخوت در فرهنگ

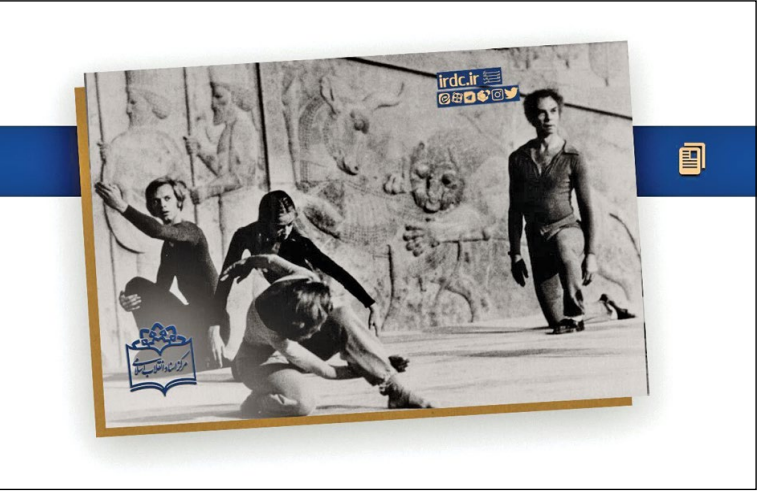
اف‌شار معیشتی هنرندان با جنجال‌های دولتی

در دولت چهاردهم شاهد به نوعی رخوت و بی‌عملی در عرصه فرهنگ هستیم. فشار مشکلات معیشتی بر هنرمندان و نویسندگان، باعث شده تا بسیاری از آنها درگیر مشکلات معیشتی شوند. در حالی که چنین فضایی برای هنرمندان وجود دارد اما معاون برکنار‌شده وزیر فرهنگ به دنبال یک کنسرت در میدان آزادی بود، هرچند که این اقدام در صورت انجام می‌توانست اتفاق خوبی باشد اما با عدم هماهنگی و عدم تلاش در جهت کسب

نگاهی به یک سند تاریخی

رستم و سهراب هندی در جشن هنر شیراز خشم عمومی را برانگیخت

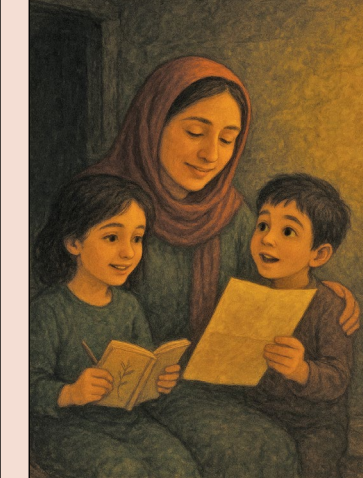
توهین به اماکن مقدسه در برگزاری جشن

شیراز، با حضور هنرمندان هندی و پخش آن از تلویزیون، خشم و نفرت عمومی را در میان تمام طبقات مردم برانگیخته است. در محافل و مجالس مختلف، اکثر افراد اظهار داشته‌اند که هدف از برگزاری این جشن، محو تعصبات ملی، سرکوب غرور و هویت ایرانی، و عادت دادن مردم به ست‌های غربی و اروپایی بوده است. آن‌ها معتقدند اجرای موسیقی در مکان‌های موقوفه مانند سرای مشیر و بالای کوه هفت‌تن، که از اماکن متبرکه و موقوفه محسوب می‌شوند، مردم به تنه‌های غربی و اروپایی بوده است. لاجأت با متدینان شده است. غالباً عنوان شده که هندی‌ها قصد تحقیر شاهنامه، بزرگ‌ترین سنت و حماسه ایران، را داشتند و آن را به صورت نمایش عروسکی و علیه میراث ملی و مذهبی ایران به تصویر می‌کشند. این رویدادها که با کاهش میان اهداف طراحی شده بودند، به دلیل نحوه اجرا، انتخاب مکان‌ها، و حضور فرهنگ‌های بیگانه، به‌جای تقویت هویت ملی، به عاملی برای تضعیف غرور و ارزش‌های دینی و فرهنگی مردم تبدیل شدند. این تحلیل‌شان می‌دهد که فاصله میان اهداف اعلام‌شده و برداشت عمومی از این جشن‌ها، زمینه‌ساز ناراضیاتی گسترده‌ای بوده است که در این سند به‌خوبی منعکس شده است.

تاریخ سند: ۶۴/ ۲۵ خ

منبع: پایگاه اطلاع‌رسانی مرکز اسناد انقلاب اسلامی

چراغی بود که از آسمان برایشان فرود آمده بود.

مریم در دفترچه نوشت:

«امروز، پرندهای از دور برایمان نامه آورد. حتی اگر جنگ ادامه داشته باشد، حالا قلب ما روشن است. امید یعنی باور کنیم بابا برمی‌گردد.»

ساحل فرح‌سنلو

نامه‌ای از آسمان

سلسله داستان دختر غزهای فصل پنجم

اگر این نامه به دست‌تان رسید، بدانید که من در دوردست‌ها برای آزادی شما می‌جنگم. هر لحظه تصویر شما در قلمم است. مریم، دفترچه‌ات را از امید پر کن. یوسف، قوی بمان و مراقب خواهرت باش. به یاد داشته باشی: تاریکی هرچقدر هم سنگین باشد، روشنایی می‌آید. من شایدم امروز کارناتان نباشم، اما ایمان دارم روزی دوباره در آغوش‌تان خواهم گفتم.»

صدای مادر شکست. مریم دفترچه‌اش را محکم گرفت و اشک‌هایش روی صفحه چکید. یوسف سرش را بالا گرفت. برای اولین‌بار بعد از مدت‌ها چشمانش برق زد.

- «بابا؟! از باباست؟»

مادر اشک در چشمانش جمع شد. آرام پاکت را باز کرد. کاغذی بیرون آمد که بوی نم باران می‌داد، انگار از سفری دور و پرغبار آمده بود. صدای مادر می‌لرزید وقتی شروع به خواندن کرد:

«دختر و پسر عزیزم، مریم و یوسف...

adabhonar@kayhan.ir

محمد محمدی افغان

خبرنگاران تحت فشار تورم و بی‌توجهی دولت

امسال هدیه روز خبرنگار با توجه به تورم ثابت ماندن و برخی از خبرنگاران و فعالان رسانه‌ای این اقدام را نشانه‌ای از کم‌توجهی به جایگاه خبرنگاران و رسانه‌ها دانستند. در سال ۱۴۰۴، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به مناسبت روز خبرنگار، مبلغ یک‌میلیون تومان به‌عنوان هدیه نقدی به حساب خبرنگاران واریز کرد. این مبلغ همان مبلغ سال گذشته بود. همچنین، در تصمیمی عجیب، مدیران مسئول رسانه‌ها از دریافت این هدیه حذف شدند و حذف آنها از فهرست دریافت‌کنندگان هدیه، انتقادات زیادی را به همراه داشت. علاوه بر این، به خبرنگاران بسته اینترنت ۲۰۰ گیگابایتی هدیه داده شد، اما برخی از خبرنگاران از ناکافی

شده‌اند، در این دوره نیز با چالش بزرگ تنظیم‌گری و نظارت مواجه هستند. جدال میان وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و سازمان تنظیم مقررات رسانه‌های صوت و تصویر فراگیر (ساترا)، وابسته به صداوسیما، بر سر مرعیت صدور مجوز و نظارت بر تولیدات این پلتفرم‌ها، فضایی از بلاتکلیفی و عدم شفافیت را برای سرمایه‌گذاران و تولیدکنندگان ایجاد کرده است. این کشمکش منجر به اعمال سلبه‌های متفاوت و گاه متناقض در ممیزی آثار شده و فرآیند تولید را کند کرده و ریسک سرمایه‌گذاری در این حوزه را بالا برده است. عدم وجود یک رویه قانونی واحد و مشخص، بزرگ‌ترین مانع برای توسعه پایدار و کیفی این رسانه نوپا محسوب می‌شود.

شده‌اند، در این دوره نیز با چالش بزرگ تنظیم‌گری و نظارت مواجه هستند. جدال میان وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و سازمان تنظیم مقررات رسانه‌های صوت و تصویر فراگیر (ساترا)، وابسته به صداوسیما، بر سر مرعیت صدور مجوز و نظارت بر تولیدات این پلتفرم‌ها، فضایی از بلاتکلیفی و عدم شفافیت را برای سرمایه‌گذاران و تولیدکنندگان ایجاد کرده است. این کشمکش منجر به اعمال سلبه‌های متفاوت و گاه متناقض در ممیزی آثار شده و فرآیند تولید را کند کرده و ریسک سرمایه‌گذاری در این حوزه را بالا برده است. عدم وجود یک رویه قانونی واحد و مشخص، بزرگ‌ترین مانع برای توسعه پایدار و کیفی این رسانه نوپا محسوب می‌شود.

جشن هنر شیراز، که با هدف ترویج فرهنگ و هنر طراحی شده بود، به دلیل اجرای نمایش رستم و سهراب توسط عوامل هندی و اجرای موسیقی در اماکن متبرکه، به کانون انتقادات شدید مردم تبدیل شد و به عنوان توهینی به میراث ملی و مذهبی ایران مورد اعتراض گسترده قرار گرفت.

جشن‌های هنر شیراز، که در دهه‌های ۱۳۴۰ و ۱۳۵۰ خورشیدی (معادل با دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ میلادی) در اواخر تابستان (نیمه دوم شهریور) برگزار می‌شدند، مجموعه‌ای از رویدادهای به ظاهر فرهنگی و هنری بودند که با هدف نمایش و ترویج هنرهای سنتی و مدرن ایران و جهان طراحی شده بودند. این جشن‌ها که با حمایت حکومت پهلوی برگزار می‌شد، شامل اجرای موسیقی، تئاتر، رقص، و نمایشگاه‌های هنری بود. هدف اعلام‌شده این رویدادها، ایجاد پل فرهنگی بین ایران و جهان، معرفی هنر ایرانی به مخاطبان بین‌المللی، و همچنین ترویج هنرمندان داخلی به نواوری بود.

یکی از برجسته‌ترین اجرای این جشن‌ها، نمایش (رستم و سهراب) بود که براساس شاهنامه فردوسی و با حضور هنرمندانی از هند و دیگر کشورهای اجرا شد و از تلوزیون ملی ایران نیز پخش گردید. این رویدادها معمولاً در مکان‌های تاریخی و فرهنگی مانند تخت‌جمشید، سرای مشیر، و کوه هفت‌تن برگزار می‌شدند و تلاشی برای نمایش شکوه گذشته ایران و ارتباط آن با فرهنگ معاصر تلقی می‌شدند.

با این حال، سندها اشاره‌ای به تاریخ ۵۱/۶/۲۵ (مطابق با سپتامبر ۱۹۷۲) نشان‌دهنده واکنش شدید به انتقادات گسترده مردم نسبت به این جشن‌ها، به‌ویژه نمایش «رستم و سهراب» است. این سند حاکی از آن است

صبح زود، پیش از آنکه خورشید کاملاً از پشت خرابه‌ها بالا بیاید، صدای پرندهای کوچک از لای روزنه شکسته زیرزمین به گوش رسید. مریم چشمانش را باز کرد و لبخند زد. برای لحظه‌ای، خیال کرد آن پرند پیام‌آور آرامش است.

یوسف هنوز در خواب بود و دفترچه نیمه‌باز مریم روی زمین افتاده بود. او آهسته آن را برداشت و مداد نیم‌سوخته‌اش از میان خطوط گداشت. صفحه قبلی پر از شاخه‌های درخت و پرندهای نواری بود. حالا تصمیم گرفت چیزی تازه بنویسد:

«شاید دنیا ما را در تاریکی حبس کند، اما پرند‌ها همیشه راهی به سوی آسمان پیدا می‌کنند.»

مادر که مشغول آماده کردن تکه‌ای نان خشک و کمی زیتون برای صبحانه بود، نگاه مهربانی به دختر انداخت.

- «مریم جان، امروز به باید شجاع باشی. شاید خبر خوبی برسد.»

همان لحظه صدای در آهنی زیرزمین با ضربه‌ای آرام تکان خورد. همه‌جا سکوت

پول، موانع صادراتی قابل‌توجهی ایجاد کرده و روند عرضه صنایع‌دستی به بازارهای بین‌المللی را با دشواری‌های جدی روبه‌رو کرده است. کمبود حمایت‌های مالی و تسهیلات بانکی نیز یکی دیگر از مشکلات اصلی فعالان این عرصه است، زیرا بسیاری از آنها برای توسعه کارگاه‌ها و ارتقای کیفیت تولیدات خود با محدودیت‌های مالی مواجه هستند. همچنین ورود کالا‌های مشابه خارجی با قیمت ارزان‌تر در این دولت، رقابت شدیدی برای تولیدکنندگان داخلی ایجاد کرده و بازار صنایع‌دستی را تنگ‌تر کرده است. با وجود ابلاغ «سند ملی توسعه صنایع‌دستی کشور»، هنوز نیاز مبرم به اقدامات اجرایی مؤثر و برنامه‌ریزی دقیق برای رفع این موانع احساس می‌شود تا این صنعت بتواند به جایگاه واقعی خود در اقتصاد و فرهنگ کشور دست یابد.

کاهش فروش و چالش‌های تئاتر در سالن‌های دولتی

یکی از شاخص‌های قابل تأمل، کاهش میزان فروش و استقبال از تئاترهای روی صحنه در سالن‌های دولتی است. آمارها نشان‌دهنده یک افت محسوس در مقایسه با دوره‌های گذشته است که می‌توان دلایل آن را در عواملی چون عدم جذابیت برخی آثار جست‌وجو کرد. بر اساس آمار کلی منتشرشده، مجموع فروش نمایش‌های مجموعه تئاتر شهر، تالار هنر و تماشخانه ارفاهی چند میلیاردی را نشان می‌دهد که اگرچه در نگاه اول قابل توجه است، اما با در نظر گرفتن تعداد زیاد اجرا‌ها و ظرفیت سالن‌ها و در نظر گرفتن تعداد بلیط فروخته‌شده به جای اعداد بالا رفته توسط تورم، بیابگر وجود رکود در این حوزه است. این وضعیت فشار مضاعفی را بر گروه‌های نمایشی و هنرمندان فعال در این عرصه وارد کرده است.

سینما؛ شکاف میان گیشه و سینمای فرهنگی

با وجود تاکیدات فراوان از سوی ستاد آقای مسعود پزشکیان در انتخابات ریاست‌جمهوری مبنی بر اهمیت سینما و استفاده تبلیغاتی از برخی چهره‌های شناخته‌شده در این حوزه، اما امسال شاهد کاهش فروش گیشه‌های سینما هستیم. دولتی که مدعی بود افزایش فروش سینما در دولت قبل به‌خاطر به‌ها دادن به فیلم‌های کم‌دیی است و سینما تضعیف شده بود، اما اکنون شاهدیم که میزان فروش سینماها کاهش یافته است و بلیط خریدن توسط خود تهیه‌کنندگان و روی پرده نگه‌داشتن برخی فیلم‌های سوگلی دولتی نیز نتوانسته از مشکلات این حوزه بکاهد.

درواقع دولتی که آمده بود سینما را رونق دهد، سبب تضعیف سینما شده است تا صنعت سینما مجدد در معرض خطرات جدی و کاهش سرمایه‌گذاری قرار گیرد.

شبه نمایش خانگی جدال بر سر مرعیت نظارت

پلتفرم‌های نمایش خانگی (VOD) که در سال‌های اخیر به یکی از قطب‌های اصلی تولید محتوای داستانی در کشور تبدیل

در دولت چهاردهم به ریاست مسعود پزشکیان، حوزه فرهنگ و هنر با چالش‌ها و فراز و نشیب‌های متعددی روبه‌رو بوده است. این گزارش با بررسی اطلاعات و داده‌های منتشرشده، به بررسی وضعیت بخش‌های مختلف این صنعت، از جمله تئاتر، نشر، صنایع‌دستی، سینما و همچنین تحلیل سیاست‌های فرهنگی دولت می‌پردازد.

بحران در صنعت نشر: کمبود و گرانی کاغذ

صنعت نشر کتاب در دولت چهاردهم با بحران جدی در زمینه تأمین کاغذ و افزایش سرسام‌آور قیمت آن مواجه شد. این مشکل در حالی بروز کرد که پیش‌تر تصور می‌شد چالش کمبود کاغذ تا حد زیادی مرتفع شده است. افزایش قیمت انواع کاغذ، از جمله کاغذ تحریر، گلاسسه و بالک، ناشران را با مشکلات مالی جدی روبه‌رو ساخت و به افزایش قیمت نهایی کتاب منجر شد.

گزارش‌ها حاکی از آن است که قیمت هر بند کاغذ تحریر و چاپ در بازار با افزایش قابل‌توجهی همراه بوده است. این گرانی، هزینه تولید را برای ناشران به شدت بالا برده و در نتیجه، قیمت پشت جلد کتاب‌ها نیز افزایش یافته است تا قیمت کتاب‌ها به طور متوسط نسبت به سال قبل یک‌سوم قیمت افزایش پیدا کرده باشد. دولت در در جلسه‌ای با حضور محمدرضا عارف، معاصر اول رئیس‌جمهور، در جهت تلاش برای کنترل این بحران، مصوب کرد که ۴۰ میلیون دلار ارز با نرخ ترجیحی برای واردات کاغذ مطبوعه و نشر تخصیص داده شود. با این حال، بسیاری از فعالان حوزه نشر و مطبوعات معتقدند که این اقدام نیز نتوانسته است به طور کامل مشکلات را حل کند و همچنان از گرانی و کمبود کاغذ در بازار شکایت دارند. این وضعیت، چرخه تولید و عرضه کتاب را با اختلال مواجه کرده و قدرت خرید مردم را نیز کاهش داده است و اصل مشکل بحث تولید کاغذ است. طبق گفته‌های محمد مهدی اسماعیلی، وزیر فرهنگ و ارشاد دولت سیزدهم، بنا بود با استفاده از ذخایر کشور و تزوئینا اقدامی در جهت تولید کاغذ انجام شود که با این کار مشکلات کمبود کاغذ به طور کامل حل می‌شد و حتی صادرات کاغذ نیز اتفاق می‌افتاد. اما این طرح نیز با تغییر دولت از دستور کار خارج شد و امروز شاهد خروج ارز برای واردات کاغذ برای مطبوعات و نشر کتاب هستیم.

مشکلات ساختاری در حوزه صنایع‌دستی

حوزه صنایع‌دستی، با وجود اهمیت فرهنگی و اقتصادی فراوان، همچنان با موانع متعددی دست‌وپنجه نرم می‌کند و فعالان این بخش امید داشتند که دولت چهاردهم با اتخاذ رویکردهای جدید، به حل مشکلات انباشته این صنعت کمک کند. هنرمندان و تولیدکنندگان با نبود بازار مناسب داخلی و خارجی برای محصولات خود مواجه هستند و این مسئله، بازاریابی و فروش آثار را به چالشی جدی تبدیل کرده است. علاوه بر این، مسائل گمرکی و مشکلات انتقال

